

ako se pri grajenji preveč ne štedi in napravijo potrebne vezi in oklepi. Tudi močnejšemu valovitemu potresu se upirajo taka poslopja. Pač je pa dvomljivo, če bi stavbe prenašale najhujše navpične sunke, pri katerih se posamezni deli poslopij z različno hitrostjo močno vzdigujejo. Da bi se dosegla absolutna varnost, je tukaj treba železnega ali pa lesenega ogrodja, kateri se seveda potem skrbno s kamenjem pokrije. Tudi bi se lahko gradile širši železne hiše do treh nadstropij. Vsi deli, ki kaj nosijo, naj bi bili od železa. Napravili naj bi se stropi iz brunov ali pa lahko obokani z opeko na železne traverze.

Ker smo stoletja vajeni zidanih hiš, bi se tudi železnim poslopjem na zunaj moral dati vid, kakor bi bilo iz kamnja. Bati se ni, da bi poslopje iz železa bilo po zimi premrzlo, po letu prevroče, ker se notri lahko oblože s slabimi vodili gorkote. Posebno gipsov beton jako slabo vodi gorkoto. Zunaj bi se poslopje ometalo z malto ali pa prevlako z betonom, ali pa obložilo z marmorjem. Lahki profili iz marmorja se jako lepo vidijo. V Novem Jorku imajo po pet- in šestnastropne hiše iz samega železa, ki so zunaj zakrite z marmorjem. Seveda arhitektura bi se morala nekoliko premeniti, ker drugo gradivo zahteva drugačno grajenje.

Kakšne druge stavbe bi se popolnoma zadoščale, on ne ve. Idejal proti potresu varnega poslopja je hiša iz hlodov ali sploh svobodnostoječe poslopje iz elastičnega materijala. Zidanju železnih hiš dela ovire stavbeni red, ki predpisuje debelost sten v taki razmeri, da se pri železu ne dajo izvesti. On dela sedaj načrt železne hiše, varne proti ognju in potresu.

Bollè pa misli, da tudi po sedANJI sistemi brez napak zgrajene hiše dajo veliko varnost in se bodo najbrž ta sistema ohranila. (Dalje sledi.)

Poučni in zabavni del.

Deset let v Ameriki.

(Iz osebnih spominov Rusa P. Tverskega.)

VII.

(Dalje.)

Taki kraljevi darovi v jednom letu in v jedni državi niso posamezni v Ameriki. Tako je nedavno novojorški veliki strojar Fairweather zapustil svoje premoženje blizu 2 milijona dolarjev v korist učnih zavodov novojorške države. Ta oporoka je vzbudila občno začudenje ne po visokosti svote, temveč zaradi tega, ker je pokojnik živel v najboljših odnošajih z ženo in otroki in v svojem življenji ni bil baš radodaren — in je svojim otrokom zapustil v primeri z ono le neznatno svoto, „zadosti, da zamorejo živeti“ — enough to start with — kakor se je sam izjavil v oporoki. Otroci so brez ugovora se pokorili željam očetovim in se odločili od bogastva.

Za tajnikovim poročilom sledi razlaganje šolskih zakonov države Massachusetts z vsemi poznejšimi dopolnili in premenami ter komentarji sestavljalcev, potem pa letna

poročila vseh specialnih agentov, katerih vsak ima določen okrog in svoje področje za preiskovanje in opazovanje raznih strani šolstva. Pomanjkanje prostora ne dopušča, da bi kaj iz njih poročal, da si popolnoma zaslužujejo in se z obžalovanjem ločim od poročila opozorivši čitatelje na to, da ima država Massachusetts samo 2,238.043 prebivalcev obojega spola na ozemlju 8.040 štirjaških angleških milj in se po klimatiških zemskih razmerah jedva dosti loči od moskovske in sosednjih gubernij.

Od poročil posameznih držav prehajam k poročilu zveznega urada za narodno izobraženje Zjedinjenih držav, katerega delovanje omejuje se na statistiko, in če tudi so številke utrudljive, vendar ne morem kaj, da bi ne navedil nekaterih, ker so jako poučne.

Na 62,622.250 prebivalcev Zjedinjenih držav po popisovanji 1890. leta uštevši zamorce, indijance, Kitajce in divjake, se je v tem letu izdalo za narodno šolstvo (izključivši višje šole) vsega 140,277.484 dolarjev, ali 224 dolarjev na vsacega prebivalca.

V Južni Karolini se je izdalo za ljudske šole na vsacega prebivalstva 0.41, v Severni Karolini 0.44, v Georgii 0.53, v Alabami 0.57, v Južni Dakoti 3.65, v Massachusettsu 3.70, v Kolorodu 4.08, in v Kaliforniji 4.29 dolarjev. Južne in južno zapadne države so izdale povprek 0.96, države Nove Anglije in severnega vzhoda 2.76, država osrednega severja 2.81 in zapadne države 3.35 dolarjev na vsacega prebivalca.

Prehajajoč potem k višjim učnim zavodom, ki se vzdržujejo na drž. stroške, nahajamo, da jih v vseh Zjedinjenih državah 415 s 7918 profesorji in 118.581 učenci, in da ti zavodi imajo na 146,965.144 dolarjev cenjenega premoženja, mej temi 74,070.415 v vrednostnih papirjih, in da so leta 1890. imeli od tega premoženja 10,801.918 dolarjev premoženja, in da so prostovoljna darila za te zavode v tem letu znašala 6,006.474 dolarjev in da je v njih knjižnicah bilo 4,152.053 zvezkov. Mej vseučilišči je največ dijakov imelo vseučilišče v Harwardu v državi Massachusetts z 2.660 dijaki, potem vseučilišče michiganske države z 2640 dijaki, 15 vseučilišč je imelo tisoč in več dijakov, 45 pa od 500 do 1000. (Dalje sledi.)

Novice.

— Presvitli cesar se bo baje na povratku iz Pulja, kamor gre k blagoslovljenju nove oklopnice dne 8. ali 9. maja t. l. ustavil za kratek čas v Ljubljani, da se sam prepriča o grozni nesreči potresa.

— Minister notranjih zadev marki Baquehem mudi se ta dva dni v Ljubljani, da si osobno pogleda škodo provzročeno po potresu.

— Pomoč. Minister notranjih zadev Nj. Prevzvišenost gosp. marki Bacquehem je odredil splošno nabiranje darov v vseh totranskih kronovinah in deželah, razun Kranjske, v korist prebivalcem iz Kranjske, prizadetim vsled potresa. — Prevzvišeni knez in škof ljubljanski obrnil se je s posebno okrožnico do duhovništva ljubljanske škofije, v kateri opozarja vse one, katerim je prizanesel potres, da ponesrečencem po

potresu pomagajo. Tudi se je obrnil prevzvišeni g. knezoškot do vseh avstrijskih škofov za pomoč.

— **Za pogorelce v Toplicah** je deželni odbor kranjski dovolil 1500 gld. podpore.

— **Osobne vesti.** Premeščeni so okrajni sodniki gg.: Mihael Novak iz Kostanjevice v Senožeče, Matej Kobal iz Senožeč na Vrhniko in Vajkard Gandini iz Idrije v Kostanjevico. Sodni pristav v Ljutomeru g. Fran Vedernjak je imenovan okr. sodnikom v Idriji, sodni pristav v Krškem g. Iv Presker pa je premeščen v Ptuj.

— **Deželni odbor kranjski namerava**, ko bo dovršen pregled vseh škod, provzročenih po potresu, prositi cesarja, da se skliče deželni zbor, da sklepa, kaj storiti glede deželnih poslopij in zavodov in pomoči za Ljubljano in druge kraje v deželi, kateri so prizadeti vsled potresa.

— **Deželni uradi** premestili so se začasno v administrativno poslopje nove bolnice, le deželna blagajna je ostala v starih prostorih v deželnem dvorcu.

— **Dopolnilne volitve v občinski svet ljubljanski** so se preložile za mesec dnij in se razpisujejo 27. oziroma 29. in 31. dan maja, eventuelno za 28., oziroma 30. dan maja in za 1. dan junija.

— **Obrtna nadzornika.** C. kr. vladnima komisarjema za nadzorovanje vseh obrtnih nadaljevalnih šol na Kranjskem imenovana sta gg.: Fr. Levec, c. kr. profesor in okr. šolski nadzornik in Jos. Vesel, učitelj na c. kr. obrtni strokovni šoli v Ljubljani. Dosedaj sta opravljala ta posel dva tuja gospoda, nevešča slovenščine.

— **Družba sv. Cirila in Metoda** javlja slovenskemu svetu bitko svojo izgubo. Ud družbinega vodstva g. Matej Močnik, se je po noči, 15. aprila, preselil v boljšo domovino. Pokojnik je bil od začetka v družbinem odboru. Svojim krščanstva prešinjenim domoljubnim nazorovanjem in svojim blagodejnim vplivom je jako veliko k temu pripomogel, se je ves čas in med vsemi vodstvenimi udi tudi v burnih dobah ohranila neizkaljena in stroga edinstvo; ona edinstvo, ki je naši družbi najbolj utrdila med narodom tisto naklonjenost, s katero nas tako dobrotno odlikuje vse Slovenstvo širom naše domovine. — Hvaležnimi čutili do moža tako krščanskega in tako narodnega prepričanja toraj izrekamo danes to željo in to prošnjo, da naj bi slovenski narod ohranil Mateja Močnika v trajnem spominu; mili Bog pa mu usadil unkraj groba nebeško veselje. Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda.

— **Za slovensko šolo v Velikovci** so od 15. marc. do 10. aprila t. l. darovali: Sl. „hranilnica in posojilnica za Spodnji Dravograd“ prav zdaten dar 200 K, sl. ženska podružnica v Gorici 100 K, zajedno kot prvo polovico pokroviteljine. Pač lep dokaz domovinske ljubezni in slovenske vzajemnosti je to, da vrle goriške rodoljubkinje poleg številnih domačih šolskih zavodov podpirajo prepotrebno in zapuščeno našo deco v Korotanu. Dalje so darovali: Sl. posojilnica v Glinjah na Koroškem 40 K, sl. kmetska posojilnica na Vrhniki 30 K, sl. „Odbor katoliškega slovenskega društva za radovljiški okraj“ 20 K, vč. g. Anonymus 10 K, hišna družba „Omizje“ v Mozirji svoj VIII. prispevek v znesku 10 K, vč. g. Franc Tavčar, kurat pri sv. Joštu pri Kranji, 4 K, in č. g. Fr. Ferjančič, kapelan v Trnovem v Ljubljani 3 K. — G. pošiljatelj zdatnega daru „hranilnice in posojilnice v Spodnjem Dravogradu“ nam je poslal vsoto z željo, da i ta „kamenček“ pomaga, da se slovenka šola v Velikovcu čim preje dviga iz tal. To je tudi naša želja. Zato kličemo zahvaljujoč se gg. darovateljem vsem rodoljubnim Slovencem: Zbirajmo kamene in kamenčke, da se prej ko prej vresniči rek: Kamen do kamena palača. Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda.

— **Trgovska in obrtniška zbornica v Ljubljani** obrnila se je na glavni ravnateljstvu c. kr. državnih železnic in c. kr. priv. južne železnice, s prošnjo, da bi ti znižali za 50 % voznino za ves stavbeni material, ki se bo dovažal za

popravljanje, oziroma za nove stavbe v kraje, kjer je potres napravil škodo.

— **Vojaške vaje** je korno poveljništvo za letošnje leto za vse kranjske rezerviste sistiralo, ker v deželi primankuje delavcev in ima prebivalstvo vsled potresa veliko škodo.

— **Vino, moka in kava.** Mestni fizik dr. Kamnerer na Dunaji je te dni predaval o novejših preiskavanjih pijač in jedil. Našlo se je, da se vinu in moki primešavajo razne druge stvari. V zmleti kavi so se tudi našle razne zdravju škodljive stvari. Zato se občinstvo svari pred kupovanju zmlete kave in njenih namestkov. Gospodinja najbolje store, ako kupujejo Kathreinerjevo sladno kavo, ki je čisto prirodni pridelek. Na to naj posebno gledajo gospodinje.

Potres.

Danes je nam nadaljevati poročilo o strašnem potresu po Slovenskem. Točnega poročila pa nam še danes ni mogoče podati, ker še ni vse točno preiskano. Toliko je gotovo, da je potres, ki se še vedno ponavlja, mnogo huje razdeval, kakor se je sprva mislilo. Po Ljubljani še komisije ogledujejo hiše. Delavci pa hiše podpirajo od zunaj in znotraj, huje razrušene pa začepnajo podirati. Žalosten je pogled na belo Ljubljano, ko je po vseh ulicah polnih podpor.

Poškodovana je v Ljubljani vojaška bolnica in skladišče tako, da se je posebna komisija izrekla, da se morata podreti. V dotični komisiji sta bila dva inženjerja došla z Dunaja in njiju sklep je potrdil tukajšnji podmaršal. Tudi se je izrekla komisija, da se mora podreti vojaška erarična hiša v Hilšerjevih ulicah, kjer je nastanjeno krajno poveljništvo. Seveda mora sklepe potrditi še vojno ministerstvo, predno se izvrše.

Ves razbit je stari nunski samostan. Treba ga bode podreti. Tudi novo šole pred nekaj leti sezidano uršulinsko poslopje je močno poškodovano.

Tudi je poškodovan Zatiški dvorec kjer je sedaj deželno sodišče. Vse obravnave vrše se torej v porotni dvorani v Hrenovih ulicah.

Na pokopališču je potres poškodoval ali pa tudi popolnoma razsul več spomenikov. Vsi so pa močno nagnjeni na razne strani. Cerkev je pa tudi močno poškodovana.

Ljubljanski grad je tako poškodovan, da so morali kaznjence odposlati v druge kaznilnice, marburško in graško.

Predsednik tehniškega urada na ljubljanskem državnem kolodvoru se je s svojim uradom preselil v Kranj.

Jako hudo je poškodovan južni kolodvor. Brzjavne žice so morali dati na posebne kole, ker se se odtrgale od poslopja. Stolp nad kolodvorom bodo morali podreti.

V Tavčarjevi hiši na Dunajski cesti je potres zlasti hudo gospodaril v stanovanjih pod streho.

V blaznici na Studenci je staro poslopje močno poškodovano. Hišni zdravnik, ki je stanoval v tem poslopju, se je moral izseliti. V novih hišah so pa poškodbe neznatne. — Nova bolnica v Ljubljani ni skoro nič poškodovana.

Marijanišče je hudo poškodovano. Podrli so se dim-